

ՀՏԴ 327

Քաղաքագիտություն

**ԳԼՈԲԱԼԱՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՕԲՅԵԿՏԻՎ ՀԱՄԱԾԱՐԱՐՅԱՅԻՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ. ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ**

Ա. Գաբրիելյան

Գլոբալացման երևույթի բազմաթիվ քննարկումները դեռևս չեն հանգեցրել այդ եզրի (տերմինի) միանշանակ մեկնաբանությանը: Ընդունված կարծիքի համաձայն՝ «գլոբալացում» տերմինն առաջացել է ֆրանսերեն *global*՝ համընդհանուր բառից:

Ըստ գերմանացի սոցիոլոգ Ռի. Բեկի՝ «Գլոբալացումը վերջին տարիներին ավելի շատ օգտագործվող և շահարկվող, բայց ավելի քիչ պարզաբանված և, հավանաբար, ամենաանհասկանալի, մշտապատված բառն է, կարգավստը, գործիքը և այդպիսին էլ կմնա մոտակա ժամանակներում»¹:

Գլոբալացում բառի հոմանիշն է մոնդիալացումը², որը ծագել է ֆրանսերեն *mondial* – համաշխարհային բառից և ըստ էության համապատասխանում է գլոբալացման երևույթի նկարագրին:

Գլոբալացումը կարելի է դիտարկել որպես մարդկային հանրության զարգացմանն ուղղված օբյեկտիվ իրականություն, որը նախապատրաստված է մարդկության անցած ողջ պատմությամբ ու համաշխարհային զարգացող գործընթացով:

Համընդհանուր համաշխարհային իրականության հաստատմանն ուղղված այս գործընթացը տարաբնույթ գիտական քննարկումների առարկա է դարձել դեռևս նախորդ հազարամյակի 60-ական թվականներից, երբ սկսեցին ակտիվորեն քննարկվել ժամանակի գլոբալ խնդիրները: Երևույթն առաջինն ուսումնասիրողներից էին Հռոմեական ակումբի ներկայացուցիչները: Լինելով միջազգային ոչ-կառավարական կազմակերպություն, ակումբի գործունեությունն ուղղված էր համամարդկային այնպիսի խնդիրների ուսումնասիրությանը, ինչպիսիք են մարդկության գոյությանն սպառնացող միջուկային պատերազմի վտանգը, շրջակա միջավայրի և Համաշխարհային օվկիանոսի աղտոտման խնդիրները, բնական պաշարների սպառումը, զարգացման անհավասարության հաղթահարումը, չքավորության դեմ պայքարը և մի շարք այլ գլոբալ խնդիրներ:

¹ Бек У., Что такое глобализация. Ошибки глобализации- ответы на глобализма/ пер. с нем., Москва, 2001, с. 40.

² Մոնդիալացումը կամ մոնդիալիզմը աշխարհաքաղաքական հայեցակարգ է, որը հիմնավորում է համաշխարհային պետության ստեղծման անհրաժեշտությունն ու ուղիների խնդիրը: Մոնդիալիզմի իմաստը հանգում է մոլորակային ինտեգրացման (համարկման) առաջացմանը, անցումը պետությունների, ժողովուրդների, ազգերի և մշակույթների բազմազանությունից դեպի «միասնական» աշխարհ, նրանց ձուլումը միասնական մոլորակային կազմավորման մեջ: Մոնդիալացման աշխարհաքաղաքականությունը կամ «նոր աշխարհակարգի» դոկտրինան սկսել է ձևավորվել 1970-ական թվականներից (Տե՛ս հանգամանորեն Тихонов Ю.В., Геополитика, М., 2000, с.164-169):

Այնուհետև ծագած բուռն քննարկումների արդյունքում ստեղծվեց գլոբալիստների (գլոբալացման ջատագովների) և հակագլոբալիստների մեծ բանակ, որոնց փաստարկումների շնորհիվ էլ վստահաբար կարելի է ասել, որ գլոբալացումը մարդկության զարգացման պատմության բոլոր դարաշրջաններին հատուկ օբյեկտիվ գործընթաց է:

Չնայած այն հանգամանքին, որ գլոբալացման ուսումնասիրությունն սկսվել է միայն երրորդ հազարամյակի շեմին, այն իբրև երևույթ նոր չի համարվում. պատմությունից մեզ հայտնի է դառնում, որ այն ծագել է ավելի վաղ, քան կարող է ենթադրվել: Գլոբալացման արմատները ձգվում են հազարամյակների խորքերը: Ռուս հետազոտող Մ. Մարգելովի բնորոշմամբ «ամեն մի ժամանակաշրջան ունի իր գլոբալացումը»¹:

Դիտարկելով երևույթի ծագման պատմությունը՝ կարող ենք ասել, որ համաշխարհայնացման առաջին սաղմերը երևան են եկել դեռևս Անտիկ դարաշրջանում: Սկսած նեոլիթյան դարաշրջանից (7-10 հազար տարի առաջ) մարդկությունն ապրել է պատմական զարգացման հերթական փուլերը՝ հողագործություն, անասնապահություն, կրոնական հավատալիքների ձևավորում, նյութական և հոգևոր մշակույթի ստեղծում, այնուհետև ազգերի, առաջին պետությունների ձևավորում և այսպես շարունակ:

Այնուհետև, առաջիններից մեկը լինելով, Հռոմեական կայսրությունն իր գերիշխանությունը հաստատեց Միջերկրածովյան տարածաշրջանում, ինչը հանգեցրեց հունա-հռոմեական մշակույթի միաձուլմանը տարբեր մշակույթներին:

Ավելի ուշ, իբրև համաշխարհային երևույթ, կարելի է դիտարկել քրիստոնեական հավատքի տարածումը, որի առիթով գլոբալացման տեսաբան Օ. Պլատոնովը նշում է. «Աշխարհի առաջին գլոբալացումը, որը ես աներկբայորեն ընդունում եմ, սկսվել է Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան պահից: Աշխարհը և ժողովուրդները սկսեցին համալսմբվել նոր կրոնի հոգևոր արժեքների հավատով: Հոգևոր ներգործման ուսմունքը վայրենությունից, վայրագությունից և կռապաշտությունից դուրս բերեց և միավորեց մարդկային հսկայական զանգվածներին: Մարդկության պատմության մեջ այս պոռթկումը, ամբողջացնելով ժամանակակից քրիստոնեական գլոբալացումը, իր հետևից տարավ մարդկության զգալի մասին և դարձավ վերջին երկու հազարամյակների հոգևոր զարգացման հիմնական բովանդակությունը»²:

Սակայն, մինչքրիստոնեական և քրիստոնեական ժամանակաշրջաններին բնորոշ համաշխարհայնացման երևույթին հատուկ տարրերի ուսումնասիրությունից ու քննարկումներից զատ, գլոբալացման մասին առաջին հիշատակումները գալիս են 16-17-րդ դարերից, Եվրոպայում հաջող տնտեսական աճին զուգակցվող ծովագնացության և աշխարհագրական հայտնագործությունների ժամանակաշրջանից, երբ պորտուգալացի և

¹ Маркелов. В., Глобализация : Привратности термина «Экономист», N 5, 2002, с.49.

² Платонов О., Глобализация и Христианство: Международная конференция, Москва, 26-27 января, 2002//<http://rusk.ru/st.php?idar=956/>.

խապանացի առևտրականները, սփռվելով աշխարհով մեկ, զբաղվում էին գաղութացմամբ և իրենց ազգային լեզվի ու սովորույթների տարածմամբ:

19-րդ դարին բնորոշ գլոբալացման երևույթներ են տեխնոլոգիաների արդիականացումը, դրանց լայնատարած կիրառումն աշխարհում, որը հանգեցրեց արդյունաբերական հասարակության ձևավորմանը և մի շարք պետությունների տնտեսական աճին: Ավելի ուշ, 20-րդ դարի սկզբին, Եվրոպան, աշխարհում գերիշխող դիրք հաստատելով, իր ձեռքը վերցրեց աշխարհակառավարման բոլոր լծակները և սկսեց հանդես գալ որպես գլոբալացման շարժիչ ուժ. սկսվեց մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսների մեծ արտահոսք Եվրոպայից դեպի գաղութներ: Եվրոպայի գերիշխանությունը նշանավորվեց բոլոր աշխարհամասերում եվրոպական կապիտալի, տեխնիկայի և լեզվի տարածմամբ: Գլոբալացման այս դրսևորումը ստացավ **արևմտականացում** (վեստերնիզացիա) անվանումը:

Արևմտյան աշխարհում տեղի ունեցող փոփոխությունները, սակայն, տնտեսական առաջատարի դիրքերը հավերժ անսասան չպահեցին: 30-ականներին ծագած անկախացման համար գաղութացված երկրների կողմից մղվող ազգային-ազատագրական պայքարը թուլացրեց Եվրոպայի դիրքերը: Այս հարցում իր վճռորոշ դերն ունեցավ ԱՄՆ-ը՝ նպաստելով եվրոպական երկրների քաղաքական թուլացմանը: Արդյունքում 60-ական թվականներին աշխարհակառավարման ասպարեզում «արևմտականությունն» անկում ապրեց և ընկրկելով՝ տեղը զիջեց մեկ այլ քաղաքական տիտանի՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներին: Ամերիկացիներն աշխարհին առաջարկում են գլոբալացման իրենց տեսությունը: Նրանց համոզմամբ այս գործընթացը հիմնվում է անկախության ամերիկյան գաղափարների և շուկայական հարաբերությունների օգտիմալացման վրա: Կարծիք կա, որ ամերիկացիներին անխուսափելիորեն սպառնում է գլոբալ առաջնորդի դերը, և որ վերափոխված աշխարհում նրանք կներկայանան որպես «բաց» հասարակության օրինակ:

Այսպիսով, զարգացման այս օբյեկտիվ գործընթացը, որ բնորոշ է մարդկային հանրությանը, ձգվելով դարերում, հասել է մինչև մեր օրերը և այսօր արդեն անխուսափելի արագությամբ ընդգրկում է ողջ երկրագունդը՝ հասնելով աստիճանական զարգացման հերթական փուլին:

Սակայն, դեռ այսօր էլ, չնայած, որ երևույթն ուսումնասիրվում է բազմակողմանիորեն ու տարբեր տեսանկյուններից, գլոբալացման տեսաբաններն անգամ առանձին դեպքերում չեն կարողանում լիովին մեկնաբանել՝ ի՞նչ է գլոբալացումն իրականում և ինչպիսի՞ արդյունքների կարող է հանգեցնել այն, ինչպե՞ս է վերահսկվում կապիտալի և տեղեկատվության «ազատ հոսքը» և որքանո՞վ է այն ազատ համարվում, ո՞վ է ընդունակ կառավարել գլոբալացման գործընթացը:

Վ.Ա. Միխայլովան և Բ.Ս. Բույանովան, անդրադառնալով երևույթի բնորոշման հարցին, նշում են, որ «գլոբալացումը» դերևս հստակ չի սահմանվել, քանի որ «ոմանք գլոբալացման ըմբռումը բնորոշում են ելնելով իրականությունից, մյուսները ներկայացնում են, թե ինչպիսին պետք է լինի

այդ իրականությունը, երրորդները ձգտում են ցույց տալ, թե ինչպիսին չպետք է լինի այդ իրականությունը: Եվ միայն քչերն են փորձում միավորել այդ տարաբնույթ տեսակետները»¹:

Գլոբալացման տեսաբան, հայտնի տնտեսագետ Ջ. Սորոսի այն սահմանումը, որ «գլոբալացումը կապիտալի ազատ տեղաշարժն է և ազգային տնտեսությունների աճող ենթարկումը համաշխարհային տնտեսական շուկային և անդրազգային կազմակերպություններին»² կարելի է համարել ոչ լիարժեք՝ ելնելով այն բանից որ այստեղ ոչինչ չի ասվում այնպիսի գլոբալ երևույթների մասին, ինչպիսիք են մարդկության անբաժանելի մաս կազմող քաղաքական, տնտեսական, մշակութային և էկոլոգիական խնդիրները:

Ավելին, գլոբալացումը սկզբունքորեն նոր գլոբալ համակարգի ձևավորման, կազմակերպման և զարգացման օբյեկտիվ գործընթաց է՝ հիմնված միջազգային համագործակցության բոլոր ոլորտներում խորացող և ամրապնդվող փոխգործակցության ու փոխկապակցվածության վրա: Միջազգային հարաբերությունների զարգացման բնորոշ կողմերից մեկը հանդիսացող գլոբալացման էությունը համաշխարհային ընդհանուր տարածքի ստեղծումն է, նպատակը՝ արդի համաշխարհային և առանձին պետությունների մասնավոր հիմնախնդիրների համատեղ լուծումը: Ավելի ընդարձակելով, կարող ենք նշել, որ այն նոր սոցիալ-մշակութային, քաղաքական-տնտեսական և բնական էկոլոգիական համաշխարհային միջավայրի ձևավորման, ինչպես նաև աշխարհի ֆոնի վրա ազգային-տարածաշրջանային խնդիրների լուծման գործընթացն է:

«Գլոբալացում» դասագրքի հեղինակները, ընդգծելով երևույթի բուն նշանակությունը, նշում են. «Գլոբալացման էությունը և զարգացման հիմնական միտումներն են միասնական աշխարհի, գլոբալ հասարակության և նոր քաղաքակրթության ձևավորումը»³:

Գլոբալացումը պայմանավորված է մի շարք էական, օբյեկտիվ հանգամանքներով, սկսած այն բանից, որ այսօր արդեն ջնջվում են պետությունների ներքին ու արտաքին քաղաքականության սահմանները, և միջազգային հարաբերությունները հիմնականում որոշվում են համաշխարհային կազմակերպությունների կողմից (ՄԱՏՕ, ԵՄ, ՄԱԿ և այլն): Իրականացվում է համաշխարհային տնտեսական, քաղաքական և մշակութային համարկման (ինտեգրման) գործընթաց, որի հիմնական բնութագրիչ հատկանիշներն են՝ ամբողջ աշխարհում ազատ շուկայական հարաբերությունների տարածումը, աշխատանքի համաշխարհային բաժանումը, երկրագնդի ֆինանսական, արտադրական և մարդկային ռեսուրսների միգրացիան, ինչպես նաև տնտեսական և տեխնոլոգիական գործընթացների միօրինականացումը, մշակութային մերձեցումը:

¹ Михайлова В. А., Буянова Б.С., Глобализация: учебник. Москва, 2008, с.21.

² Сорос Дж., О глобализации: Пер. с англ. , Москва, 2002, с.27.

³ Михайлова В. А., Буянова Б.С., Глобализация: учебник. Москва, 2008, с.22.

Կարելի է նաև հավելել, որ գլոբալ աշխարհագրական մտածողության հիմքում մեզ շրջապատող աշխարհի ամբողջականության ըմբռնումն է, որը որոշվում է մարդկության կյանքի բոլոր ոլորտների միջազգայնացումով, ժամանակակից աշխարհի կյանքի հիմնական կողմերի միօրինակ չափանիշների հաստատումով, միասնական դաշտի ստեղծումով:

Ռ. Պետրոսյանն իրավացիորեն նկատում է. «Այսօր աշխարհում չկան մեկուսացած պետություններ և ցանկացած տեղական բնության ծագած ազգամիջյան հակասություն, լինի դա հարևան պետությունների միջև, թե՛ բազմազգ պետության մեջ ազգային պետական կազմավորումների և կենտրոնական իշխանությունների միջև, իսկույն դառնում է միջազգային հանրության քննարկման ու հետաքրքրության առարկա»¹:

Օբյեկտիվ լինելու համար հարկ է նշել, որ այս երևույթն իր բազմաթիվ դրական ու ցանկալի դրսևորումների կողքին ունի նաև բազմաթիվ բացասական ու անցանկալի հետևանքներ, քանի որ սա մի գործընթաց է, որի »ընթացքում վերանում են սոցիալական և մշակութային համակարգերի սոցիալական սահմանները»²:

Դրական կողմից բնութագրելով գլոբալացման երևույթը, անպայման պետք է ընդգծել այն հանգամանքը, որ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներին հնարավորություն է ընձեռվում դառնալ աշխարհում կատարվող երևույթների մասնակիցը, ծանոթանալ այլ քաղաքակրթություններին, տարբեր մշակույթներին, գիտական, տեխնիկական և տեղանյութական նվաճումներին, համամարդկային արժեքներին՝ դրանով իսկ հարստացնելով սեփական մշակույթը:

Միաժամանակ գլոբալացվող «միաբնեռ» աշխարհը բոլորին պարտադրում է կրել տնտեսական, քաղաքական, սոցիալական ճգնաժամերի, ցնցումների և այլ տատանումների բացասական հետևանքները: Սակայն, սա դեռ ամենը չէ: Ըստ Ջ. Սորոսի՝ «Համաշխարհային հզոր կոորպորացիաների իշխանության ընդլայնումն ուղղակիորեն նվազեցնում է պետությունների ազդեցությունը և դերն ընդհանրապես: Գլոբալացումը տանում է առևտրային-տնտեսական, արդյունաբերական, ունիֆիկացիոն հարաբերությունների, ազգային պետական միավորումների թուլացման և գործընթացների այսպիսի զարգացման դեպքում՝ մահացման»³:

Ակնհայտ է, որ գլոբալացման գործընթացն ուղղորդող խոշոր տերությունները նախ և առաջ առաջնորդվում են սեփական շահերով, որի հետևանքով մտավախություն է առաջանում, որ գլոբալացման ամենակուլ հորձանուտում փոքրաթիվ ազգերը, չկարողանալով հակադրվել համաշխարհայնացման ավելի ու ավելի ուժգնացող ալիքներին, կարող են կորցնել ազգային դիմագիծը, ավանդույթներն ու արժեքները, ազգային ինքնությունը:

¹ Պետրոսյան Ռ., *Քաղաքակրթություն, դասագիրք բոլորի համար*, Ե., 2004, էջ 357:

² Waters M., *Globalization*, London - New York: Routledge, 1995, p.3.

³ Сорос Дж., *О глобализации*, Москва, 2002, с.27.

Առհասարակ, ուսումնասիրելով գլոբալացման և համաշխարհային համարկման (ինտեգրման) գործընթացները, ժամանակակից վերլուծաբանները հանգել են այն եզրակացության, որ երկրորդ հազարամյակի ավարտին և երրորդի շնմին մարդկությունը կանգնել է այնպիսի մարտահրավերների առաջ, որոնց հաղթահարման դեպքում միայն կլսթանվի հասարակական առաջընթացը, կլուծվեն 21-րդ դարի քաղաքացու շահերն արտահայտող մի շարք գլոբալ խնդիրներ:

Գլոբալ մարտահրավերներից առաջինը միջազգային ահաբեկչությունն է: Միջազգային ահաբեկչական խմբավորումների գործունեությունը, սկսած մարդկանց պատանդ վերցնելուց, ինքնաթիռներ զավթելուց մինչև շենքերի պայթեցումներ, լուրջ սպառնալիք են ազգային և միջազգային անվտանգությանը: ՌԻստի, դրանց դեմ պայքարը պահանջում է գլոբալ ջանքերի համադրում, համատեղ կանխիչ և պատժիչ գործողություններ:

Ամենավտանգավոր գլոբալ մարտահրավերներից մեկը թմրամոլության անկասելի տարածումն է. չարիք, որի դեմ հնարավոր պայքար է տարվում աշխարհի բոլոր երկրների իրավապահ մարմինների և հատուկ ծառայությունների կողմից:

Գլոբալ խնդիրներից առաջնային են նաև շրջակա միջավայրի պահպանման, բնական պաշարների ճիշտ օգտագործման, ջրի, մարդկանց անհրաժեշտ սնունդով բավարարելու հարցերը, ինչպես նաև առավել վտանգավոր հիվանդությունների (քաղցկեղ, ձեռքբերովի իմունային անբավարարություն և այլն) կանխման ու բուժման նոր ու ավելի արդյունավետ հնարավորությունների հայտնաբերման և այլ հիմնախնդիրներ:

Քաղաքականության դաշտում գլոբալացման հիմնախնդիրներից է ազգային-պետական միավորումների թուլացումը, որը հետևանք է այն բանի, որ ժամանակակից պետություններն անդամագրվում են այնպիսի ազդեցիկ միջազգային կազմակերպությունների, ինչպիսիք են Միացյալ ազգերի կազմակերպությունը (ՄԱԿ), Համաշխարհային առևտրային կազմակերպությունը (ՀԱԿ), Եվրամիությունը (ԵՄ), ՆԱՏՕ-ն , Համաշխարհային բանկը (ՀԲ): Բացի այդ, բնակչության միգրացիայի և կապիտալի արտահոսքի պատճառով նվազում է պետության ազդեցությունը քաղաքացիների վրա:

Տնտեսական գլոբալացմանը բնորոշ են ազատ առևտրային-շուկայական հարաբերությունները, կապիտալի ազատ շարժը, հարկերի իջեցումը, աշխատանքի արդյունավետությունն ապահովելու և բնական ռեսուրսների ճիշտ օգտագործման համար տարբեր պետություններում արդյունաբերական մասնագիտության ստեղծումը: Այդքանով հանդերձ, անկասկած, գլոբալացումը հեռու է սոսկ տնտեսական երևույթ լինելուց և հազիվ թե այն իրականություն դառնա միայն և միայն տնտեսական զարգացումների բերումով:

Մշակութային գլոբալացմանը բնորոշ են աշխարհի բոլոր երկրներում տարբեր մշակույթների մերձեցումը, մշակութային արժեքների ընդունումը, միջազգային շփումներ ապահովելու համար անգլերենի լայնամասշտաբ

օգտագործումը, իբրև տեղեկատվության և հաղորդակցման ամենաարագ և ամենահաս աղբյուր համաշխարհային համացանցից օգտվելու հնարավորությունը, արբանյակային հեռուստատեսության միջոցով ողջ աշխարհին հեռուստածրագրերով ապահովելը, միջազգային զբոսաշրջության զարգացումը: Այս ամենը գրավիչ ու գայթակղիչ է ու միաժամանակ վտանգավոր հատկապես ազգային միավորների համար: Իզուր չէ, որ գլոբալացման տեսաբաններից ոմանք կարծում են, որ այս գործընթացի ընթացքում ջնջվում են սոցիալական և մշակութային աշխարհագրական սահմանները:

Արդի ժամանակաշրջանի բնորոշ առանձնահատկությունը հետարդյունաբերական հասարակությունից անցումն է նոր, ավելի բարձր՝ տեղեկատվական հասարակության, որի մասին մտավախություն է հայտնվում, որ «գլոբալացման պայմաններում այդ անցումը դեռևս չկանոնակարգված, քառային, երբեմն նաև ողբերգական բնույթ է կրում»¹, քանի որ 21-րդ դարի ամենամեծ մարտահրավերներից է դարձել տեղեկատվական անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրը: Բաղաքակրթության տեխնածին զարգացումը կամ գիտատեխնիկական առաջընթացը պահանջում է տեղեկույթի վիթխարի զանգվածների մշակում: Անհատի, հասարակության և պետության կարիքների համար տեղեկատվական պաշարների անընդհատ ավելացումը նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների յուրացման և հզոր համակարգչային տեխնիկայի պահանջարկ են առաջադրում:

Շվեդ հետազոտողները կանխատեսում են, որ «ինտերնետ-ցանցերի զարգացումն արդյունքում արդյունքում կհանգեցնի ինտելեկտուալ էլիտայի ձևավորման, որն էլ հենց կկառավարի իրական գլոբալացված հասարակությունը»²:

21-րդ դարի յուրաքանչյուր քաղաքացու հասանելի համաշխարհային Ինտերնետային ցանցի օգնությամբ ապահովվում է վիթխարի քանակությամբ տեղեկատվության հոսք դեպի անսահմանափակ հեռավորության վրա գտնվող միլիոնավոր մարդիկ: Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաները գլոբալ բնույթ են կրում և, ընդգրկելով մարդու գործունեության բոլոր ոլորտները, ձևավորում են մարդկային քաղաքակրթության տեղեկատվական միասնական դաշտ, որը խիստ խոցելի է դառնում կամ ավելին՝ դառնում է մարդկությանը սպառնացող նոր վտանգի աղբյուր՝ պայմանավորված ամենքին հասանելի լինելու հանգամանքով: Ինտերնետային ցանցի միջոցով ամեն օր աշխարհին «ի պահ տրված» անսահմանափակ քանակությամբ արժեքավոր տեղեկությունները գիտական հետազոտությունների, արդյունաբերության, արտադրության, բժշկության, ապահովագրության և այլ ոլորտների վերաբերյալ ցանցում իրականացվող

¹ Филли С. А., Информационная безопасность, Москва, 2006, с.7.

² Бард А., Зодерквист Ян, Netokratia, Новая правящая Элита и жизнь после капитализма, Стокгольмская школа экономики, СПб, 2005.

մերենայությունների հետևանքով խիստ խոցելի են դարձնում մարդկային հասարակությանը:

Ելնելով աշխարհաքաղաքական ներկա իրավիճակից՝ կարելի է նշել, որ գլոբալ զարգացման արդի փուլը լուրջ մտավախություն է առաջացնում ազգային անվտանգության հիմնախնդիրների լուծման հարցում: Այսօր, առավել քան երբևէ, գլոբալացման այս ամենակուլ հորձանոտում առաջնային են ազգային անվտանգության ապահովման խնդիրները, մասնավորապես այնպիսի աշխարհագրական դիրք և սակավաթիվ ազգաբնակչություն ունեցող երկրների համար, ինչպիսին է Հայաստանի Հանրապետությունը:

ՀՀ ազգային անվտանգության ռազմավարության մեջ ամրագրված է, մասնավորապես որ մեր անվտանգության հիմնարար արժեքներն են՝ անկախությունը, պետության և ժողովրդի պաշտպանվածությունը, խաղաղության և միջազգային համագործակցության ապահովումը, հայապահպանությունը՝ ազգային ինքնության պահպանումն ու զարգացումը Հայրենիքում և Սփյուռքում, բարեկեցությունը՝ կայուն զարգացման միջոցով բնակչության կյանքի որակի ապահովումը¹:

Կարծում ենք՝ Հայաստանը համաշխարհային իրականության մեջ կարող է կատարել իրեն վերապահված առաքելությունը, եթե մի կողմից ամուր կառչի իր ակունքներին, իսկ մյուս կողմից՝ առաջ շարժվի մարդկության ներկա առաջընթացին համաքայլ: Նման արտաքուստ հակադիր, բայց խորքում փոխարացող շարժումների հիմնավորումը, մեր կարծիքով, պետք է դառնա ազգային-պետական ռազմավարության առաջնության գիծը:

Հայ ժողովուրդը, լինելով սակավաթիվ, բայց բազմամյա հարուստ պատմություն, ինքնություն ու մշակույթ ունեցող ինքնատիպ մի ազգ, ունի ազգապահպան հրամայական միակ պահանջ՝ չկորցնել ազգային դիմագծը, անխաթար պահել գոյատևման խորհրանիծները, պահպանել ի վերուստ տրված ինքնությունը գոյատևելու իրավունքը: Անշուշտ, միաժամանակ անհրաժեշտ է անմասն չմնալ համաշխարհայնացումից՝ մշտապես ու բոլոր հնարավոր միջոցներով պայքարելով այդ գործընթացի՝ մեզ համար բացասական ամեն տեսակ դրսևորումների դեմ՝ աշխատելով չաղավաղել մեր ազգային հոգեկերտվածքը:

Այսպիսով, համաշխարհային զարգացման մեջ հետզհետե ավելի մեծ նշանակություն ստացող աշխարհի և դրանում գործառնող սոցիալ-տնտեսական ու քաղաքական համակարգերի բազմազանությունն ու աշխարհի միասնության հակասության խնդիրը ենթադրու են համամարդկային մի շարք հիմնախնդիրների լուծում նույնիսկ հակադիր շահեր ունեցող պետությունների միասնական ջանքերով, քնի որ համամարդկայինը թելադրում է ազգային շահի ստորադասում:

Մարդկությունն անտարբեր չէ իր ճակատագրի նկատմամբ և այլընտրանք չունի, քան միասնական ուժերով գլոբալ համարվող

¹ Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարություն / «Հայկական բանակ» ռազմագիտական հանդես, «Ամարաս», Երևան, 2007, էջ 14:

սպառնալիքների ու չարիքների դեմ պայքարելը: Ուստի, հանգում ենք այն եզրակացության, որ գլոբալացումը, քաղաքակրթության էվոլյուցիայի ծնունդը լինելով, անխուսափելի է անգամ իր բացասական կողմերով, և, ամենայն հավանականությամբ, օբյեկտիվորեն ինքնաբերալս այս գործընթացի օրինաչափություններով են պայմանավորված մարդկության հետագա զարգացումները: Եվ, ելնելով ազգային գաղափարախոսությունից և ազգային շահերից, հարկավոր է համակողմանիորեն ուսումնասիրել գլոբալացման ընթացքը և հետևանքները, որպեսզի հնարավորինս կարողանանք հակազդել կամ չեզոքացնել դրա բացասական կողմերը և ուժեղացնել դրականը՝ պահպանելով մեր ազգային յուրակերպությունը՝ հայկականությունը:

Глобализация как объективный процесс мира.
Сущность глобализации и тенденции развития.

А.Габриелян

Резюме

Рассматривая глобализацию как объективный процесс, нацеленный на развитие человеческого сообщества, в статье проделана попытка представить в сжатом виде происхождение, сущность, положительные и отрицательные стороны этого необходимого и неизбежного в ходе исторического развития явления, которое сегодня уже считается крайне актуальным. В контексте глобальных вызовов отражены явления, вызывающие в 21-м веке пожалуй наибольшую озабоченность - информационная безопасность, наркомания, терроризм, сохранение окружающей среды, а также сохранение национальной самобытности национально-государственных единиц.

Обобщение современного процесса глобализации нас приводит к выводу, что необходимо всесторонне изучить процесс и последствия глобализации для того чтобы суметь по возможности противостоять и нейтрализовать отрицательные и усилить ее положительные стороны.

Globalization as an Objective World Process.
The Essence and Perspectives of Development

A.Gabrielyan

Summary

Considering globalization as an objective process aimed at human community development, the article made an attempt to concisely present the origin, essence, positive and negative sides of a phenomenon that is necessary and unavoidable, and today also considered as an extremely urgent one. In the context of global challenges, a reference has been made to perhaps the main concerns of the 21st century, such as information security, drug addiction, terrorism, environmental protection, as well as maintenance of national identity of national and state units.

Summary of the current process of globalization led us to a conclusion of the need to comprehensively study the process and implications of globalization in order to be able to confront or offset its negative and strengthen as far as possible the positive sides.